

KÖÖK · KULLERVO · PETROSKOI

— YHTEISTUOTANTOHANKKEEN LOPPURAPORTTI

Miia Säppi

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	3
2 KÖÖK-KULLERVO-PETROSKOI AIKAJANALLA	5
3 TUOTANTO	12
4 TAIDE EDELLÄ RAJALLE – TAITEELLISEN YHTEISTYÖN SYNTY JA SEURAUKSET	18
5 HAASTEET	23
6 KÖÖK-KULLERVO-PETROSKOI ESIMERKKINÄ.....	26
1 YHTEISTUOTANNOSTA.....	26
2 TYÖVAIHDOSTA	27
3 KIERTUETUOTANNOSTA	28
4 KANSAINVÄLISESTÄ YHTEISTYÖSTÄ.....	28
7 YHTEENVETO	30
LÄHTEET	32
SUMMARY OF KÖÖK-KULLERVO-PETROSKOI CO-PRODUCTION PROJECT	34
KÖÖK-KULLERVO-PETROSKOI CO-PRODUCTION PROJECT ON A TIMELINE.....	35
ARTISTIC AND ECONOMICAL CO-PRODUCTION.....	37
CHALLENGES.....	39
BENEFITS.....	40
FUTURE PLANS.....	41

1 Johdanto

Tämä Teatteri Telakan toimeksiantona tehty Köök-Kullervo-Petroskoi -yhteistuotantohankkeen loppuraportti on tapausraportti, joka kertoo yhden yhteistuotannon synnystä, kulusta ja prosessin aikana kohdatuista haasteista ja onnistumisista. Nämä kokemukset ovat puolestaan johtaneet pohtimaan yhteistuotantojen syntyyn vaikuttavia tekijöitä ja ilmiöitä laajemmassa mittakaavassa yhteistuotantojen alati yleistyessä suomalaisella teatterikentällä. Kansainvälisen yhteistuotantohankkeen läpivienti osoitti kehitettäviä osa-alueita muun muassa teattereiden liikkuvuutta edistävän rahoituksen sekä yhtenäisen tuotannon suhteen. Onnistumisia koettiin uusien kontaktien luomisessa sekä taiteellisen henkilökunnan sekoittamisessa kolmen teatterin kesken. Loppuraportti pyrkii osaltaan vastaamaan teattereiden erilaisten yhteistyömuotojen dokumentoinnin vaateeseen, joka on noussut ilmi viimeaikaisissa kenttää käsitelleissä julkaisuissa.

Köök-Kullervo-Petroskoi -yhteistuotantohanke käynnistyi virallisesti vuonna 2013, vaikka sen suunnittelu alkoi jo vuonna 2009. Lopullisessa hankkeessa mukana olivat tamperelainen Teatteri Telakka, lahtelainen Teatteri Vanha Juko sekä Viron Rakveressa sijaitseva Rakvere Teater. Kussakin teatterissa näiden kolmen teatterin henkilökunnista sekoitetut työryhmät valmistivat yhteisestä taiteellisesta teemasta vapaasti ammentaen kolme kantaesitystä, jotka kiersivät hankkeen kolmen teatterin näyttämöt vuoden 2014 loppuun mennessä. Lisäksi esityksiä esitettiin festivaaleilla ja vierailuina. Ennakkoluuloton ja rajoja rikkonut hanke palkittiin opetus- ja kulttuuriministeriön näyttämötaiteen valtionpalkinnolla marraskuussa 2013.

Tämän loppuraportin aineisto koostuu hankkeessa mukana olleiden haastatteluista sekä aiheeseen olennaisesti liittyvistä viimeaikaisista julkaisuista kuten Tampereen yliopiston Tutkivan teatterityön keskuksen TEKIJÄ 1 ja TEKIJÄ 2 -hankkeiden julkaisut (2013-14), Teatterikeskus ry:n *Teatteri liikkeessä ja lähellä – suomalaisen teatterin kehittämisohjelma 2013* ja Cupore - Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämissäätiön verkkojulkaisu *Vapaan kentän jäljillä - Tutkimus teatterin, tanssin, sirkuksen sekä performanssi- ja esitystaiteen vapaasta kentästä* (2013). Raporttia varten haastatellut henkilöt olivat Rakvere Teaterin kansainvälinen koordinaattori, näyttelijä Erni Kask, Teatteri Vanhan Jukon taiteellinen johtaja Jussi Sorjanen, Teatteri Telakan perustajajäsen, näyttelijä Kaisa Sarkkinen, tuottaja Leo Van Aerschot, Teatterin tiedotuskeskuksen (TINFO) kansainvälisten asioiden päällikkö Jukka Hytti ja Teatteri Telakan hallituksen puheenjohtaja, tuottaja ja näyttelijä

Piia Soikkeli. Sähköpostikyselyihin ovat lisäksi vastanneet ohjaaja Mikko Roiha, Teatteri Vanhan Jukon hallintojohtaja Jaska Teuri, Rakvere Teaterin tuottaja Marika Tint, Teatteri Telakan tuottaja Pertti Huovinen sekä Tanssiteatteri Minimim johtaja Antti Lahti. Loppuraportin ohjaajana toimi Teatteri Telakan Piia Soikkeli.

Loppuraporttia kirjoitettaessa loka-marraskuussa 2014 suomalainen teatterikenttä tuntui kuhisevan yhteistuotantoja. Yhteistuotanto -määre vakiinnutti kuitenkin yhä paikkaansa ja yhteistuotannosta puhuessa oli huomattava, että jokainen yhteistuotanto on rakenteeltaan erilainen kuten ovat niitä toteuttavat teatteritkin. Tässä raportissa yhteistuotannolla tarkoitetaan taiteellista ja tuotannollista yhteistyötä, jossa jokainen osapuoliteatteri oli mukana tasavertaisena ja sitoutuneena kaikilla osa-alueilla. Köök-Kullervo-Petroskoi -yhteistuotantohankkeen kulkua kuvataan tämän raportin luvussa 2. Yhteistuotannon osapuoliteatterit kokosivat työryhmät itse, mutta jokaisessa produktiossa oli näyttelijöitä kustakin teatterista. Tuotanto jaettiin kolmen teatterin kesken niin, että se saattoi painottua eri vaiheissa eri teatterin tuottajalle ja rahoituksen hakuvaiheessa mukana oli myös yksi määrääjäksi palkattu teatterituottaja. Kunkin teatterin hankkeeseen tuoma rahoitus oli suunnilleen samansuuruinen. Tuotantoon ja rahoitukseen paneudutaan raportin luvussa 3.

Vaikka yhteistuotannot koetaan myös taloudellisessa ahdingossa pyristelevän teatterikentän elinehdoksi, on Köök-Kullervo-Petroskoi -yhteistuotantohankkeessa painotettu alati taiteellisen lähtökohdan merkittävyyttä. Yhteisiä taiteellisia päämääriä ja seurauksia sekä mukana olleiden taiteilijoiden kokemuksia puretaan raportin luvussa 4. Köök-Kullervo-Petroskoi -yhteistuotantohanke sai niin onnistumisissaan kuin haasteissaankin kaikupohjaa aiemmin kentältä kootuista huomioista ja pohdinnoista. Tämän hankkeen haasteiden konkretiaa avaa raportin luku 5. Luku 6 puolestaan esittelee Köök-Kullervo-Petroskoi -yhteistuotantohankkeen tapausesimerkkinä neljästä näkökulmasta: yhteistuotantona, työvaihtona, kiertuetuotantona ja kansainvälisenä yhteistyönä. Luku 7 vetää lankoja yhteen kooten Köök-Kullervo-Petroskoi -yhteistuotantohankkeen ansioita kuin myös yhteistuotantojen tulevaisuutta ajatellen kehitettäviä osa-alueita.

2 Köök-Kullervo-Petroskoi aikajanalla

Köök-Kullervo-Petroskoi – kolmen teatterin yhteistuotantohanke toteutettiin vuosina 2013-2014. Sen osapuolina olivat tamperelainen Teatteri Telakka, lahtelainen Teatteri Vanha Juko ja virolainen Rakvere Teater. Hankkeen valmistelu alkoi kuitenkin jo paljon varsinaisia harjoittelu- ja esitysvuosia aiemmin. Tässä luvussa esitellään hankkeen syntyprosessi ja elinkaari kronologiaa noudattaen.

Teatteri Vanha Juko ja Teatteri Telakka ovat suunnilleen saman suuruisina vapaan kentän teattereina tehneet yhteistyötä aiemminkin lähinnä esitysvaihtojen muodossa. Esitysvaihdolla tarkoitetaan tilannetta, jossa teattereiden tuottamat produktiot vierailevat kahdessa tai useammassa teatterissa ristiin. Esitysvaihtoon ei kuitenkaan sisälly muuta taiteellista tai tuotannollista yhteistyötä. Yksi viimeisimmistä Teatteri Telakan ja Teatteri Vanhan Jukon välisistä esitysvaihtoista oli Ari Nummisen Telakalle ohjaaman *Kama Sutra ja etydejä olemisesta* -produktion ja Jussi Sorjasen Vanhaan Jukoon ohjaaman *Kirsikkapuiston* vaihto vuonna 2009. Kun Tanssiteatteri Minimissä ohjaajana toiminut Mikko Roiha otti samana vuonna yhteyttä Teatteri Telakkaan ehdottaen yhteistuotantoa kuopiolaisen Minimien kanssa, käännettiin Telakalta puolestaan tutun Vanhan Jukon puoleen. Ensimmäinen palaveri pidettiin Tampereen Teatterikesässä elokuussa 2009.

Kolmen teatterin yhteistuotannon perustana olivat teattereiden välinen taiteellinen ja tuotannollinen yhteistyö. Roihan aloitteesta työryhmien sekoittamisen ajatus oli mukana alusta asti. Toinen johtoajatus oli esitysten elinkaarten pidentäminen niitä hankkeen kolmessa teatterissa kierrättämällä. Suunnittelua ja budjettien laskemista jatkui lähes kaksi vuotta teattereiden muun toiminnan lomassa. Lopulta Tanssiteatteri Minimi jättäytyi yhteistuotannosta, koska silloiset laskelmat osoittautuivat sille taloudellisesti ja ajallisesti mahdottomiksi.¹ Samalla myös Mikko Roiha jättäytyi yhteistuotantohankkeesta.

Pitkälle kehittyneitä yhteistuotantoideoita pidettiin kuitenkin muiden projektiin jo kiinnittyneiden tekijöiden puolelta niin arvokkaana, ettei siitä haluttu luopua. Alettaessa etsiä yhteistuotannolle kolmatta osapuolta astuttiin laatikon ulkopuolelle miettimään, voisiko kolmas teatteri ollakin ulkomaalainen. Teatteri Vanhan Jukon taiteellisen johtajan Jussi Sorjasen mukaan yhteistuotannon teemaksi jo valikoitunut ”rajalla oleminen” edesauttoi osaltaan kansainvälisen kumppanin hakemista.

Baltic Circle -festivaalin johtajana vuonna 2011 toiminut Eva Neklyaeva kehotti teattereiden

edustajia osallistumaan Viron Tartossa syksyisin järjestettävälle Draama -festivaalille. Virolaisiin teattereihin oli yritetty ottaa yhteyttä aikaisemmin samana vuonna sähköpostitse, mutta sähköpostit eivät olleet tuottaneet tulosta. Niinpä Jussi Sorjasen ja Kaisa Sarkkisen muodostama koordinaattoriparivaljakko matkusti Tartoon Draama -festivaalille syyskuussa 2011. Sorjanen oli aikaisemmin nähnyt Von Krahli Teaterin esityksiä ja vaikuttanut sikäläisistä näyttelijöistä. Von Krahli Teateria ja toista virolaista nykyteatterin äänenkannattajaa No99:ä lukuun ottamatta virolainen teatterikenttä oli Teatteri Telakan ja Teatteri Vanhan Jukon lähettämälle delegaatiolle kuitenkin suhteellisen tuntematon.

Draama -festivaalin ohjelmistossa oli vuonna 2011 muun muassa Rakvere Teaterin produktio *Tuulte pöörikes*, jonka oli ohjannut Andres Noormets. Jussi Sorjanen vakuuttui esityksestä ja lähestyi tekijöitä sen jälkeen. Produktiossa näytellyt Erni Kask kiinnostui yhteistuotantoajatuksista ja Rakvere Teaterin kansainvälisenä koordinaattorina esitteli idean teatterinsa johtoryhmälle. Jo joulukuussa 2011 Teatteri Telakan ja Teatteri Vanhan Jukon yhteistuotantoon suunniteltua henkilökuntaa matkusti neuvotteluihin Rakvereen. Ohjaajat Ari Numminen, Jussi Sorjanen ja Lauri Maijala, näyttelijät Petri Mäkipää ja Kaisa Sarkkinen Teatteri Telakalta sekä Minja Koski ja Hannu Salminen Teatteri Vanhasta Jukosta tapasivat Rakvere Teaterin johdon, mukaan lukien tuottaja Marika Tintin, näyttelijä-koordinaattori Erni Kasken, ohjaaja Andres Noormetsin sekä näyttelijät Peeter Rästään ja Anneli Rahkeman. Tapaamisen perusteella yhteistyökumppanit jatkoivat hankkeen suunnittelua mielellään.

Idea teattereiden taiteellisten henkilökuntien keskinäisestä sekoittamisesta pysyi läsnä läpi hankeneuvotteluiden. Produktioiden ohjaajat valikoituivat kunkin teatterin omien sopimusten mukaan; koska Rakvere Teaterin produktioista juuri Andres Noormetsin ohjaus oli kiinnittänyt Sorjasen ja Sarkkisen huomion, Rakvere Teaterin edustajien mielestä oli luontevaa, että tämä ohjaisi myös yhteistuotannon esityksen. Ohjaaja Lauri Maijala puolestaan oli debytoinut Teatteri Vanhassa Jukossa *Muoviukkeli eli veteraani Johanneksen ilmestys* -esityksellä vuonna 2011 ja vaikutti Sorjasen mielestä sopivalta ohjaajalta. Teatteri Telakka oli sopinut tulevasta ohjauksesta Ari Nummisen kanssa, ja Nummisen ja Sorjasen ohjausten vaihtovierailut Teatteri Telakan ja Teatteri Vanhan Jukon kesken olivat pontena ajatuksien yhteisohjaamisesta. Tulevan produktion nimi *Petroskoi* oli tiedossa jo vuonna 2010.

Vuoden 2012 toukokuussa Erni Kask ja Andres Noormets vierailivat sekä Teatteri Telakalla että

Teatteri Vanhassa Jukossa. Kaisa Sarkkinen ja Jussi Sorjanen puolestaan matkustivat Rakvereen Baltoscandal -festivaalille heinäkuussa jatkamaan neuvotteluja TINFO:n kutsumana. TINFO:n Jukka Hytti oli tällöin jo mukana mentoroimassa teattereita yhteistuotannon sopimus- ja neuvotteluasioissa. Aikataulut ja budjetit lyötiin lukkoon vuoden 2013 maaliskuussa, jolloin hanke oli jo virallisesti käynnistynyt. Tavoitteena oli yhteensä 135 esitystä: 45 esityskertaa kullekin hankkeen produktiolle, 15 kussakin hankkeen teatterissa. Harjoitukset alkoivat toukokuussa ja hankkeen ensimmäisen esityksen, *Köök/Keittiön*, ensi-iltaa vietettiin jo 21. kesäkuuta Viron Vösussa. Muut kaksi esitystä, *Kullervo* ja *Petroskoj*, tulivat ensi-iltaan samana kellonlyömänä Lahdessa ja Tampereella 4.9.2013.

Minja Koski, Jussi-Pekka Parviainen, Kaisa Sarkkinen ja Mait Joorits *Petroskoissa*. Kuva Kai G. Baer.

Kesän 2013 aikana *Köök* esitettiin Vösussa 16 kertaa kolmen viikon aikana. *Kullervo* ja *Petroskoj* puolestaan esitettiin ”kotiteattereissaan” kukin 15 kertaa syksyllä 2013.

Ensimmäinen teattereiden välinen esitysrotaatio tapahtui helmikuussa 2014, jolloin *Petroskoj* siirtyi Rakvere Teateriin, *Köök* Teatteri Vanhaan Jukoon ja *Kullervo* Teatteri Telakalle. *Petroskoj* esitettiin kevään aikana yhdeksän kertaa: neljä kertaa Rakveressa, kolme kertaa Tallinnassa sekä kerran Pärnussa ja Viljandissa. *Köök* esitettiin Teatteri Vanhassa Jukossa 15 kertaa kuten myös *Kullervo*

Teatteri Telakalla.

	Köök	Kullervo	Petroskoi
Paikka	Võsu Rannaklubi Võsu (Rakvere Teater)	Teatteri Vanha Juko Lahti (Teatteri Vanha Juko)	Teatteri Telakka Tampere (Teatteri Telakka)
2013	21.-22.6. 27.-30.6. 4.-7.7. 10.-14.7.	4. - 8.9. 9.-13.10. 13 -17.11.	4. - 8.9. 9.-13.10. 13 -17.11.
Esityskerrat	16	15	15

	Petroskoi	Köök	Kullervo
Paikka	Rakvere, Tallinna, Pärnu, Viljand (Rakvere Teater)	Teatteri Vanha Juko Lahti (Teatteri Vanha Juko)	Teatteri Telakka Tampere (Teatteri Telakka)
Kevät 2014	19.-22.2. 18.-22.3.	18.-22.2. 18.-22.3. 6.-10.5.	19.-23.2. 18.-22.3. 6.-10.5.
Esityskerrat	9	15	15

Köök valittiin niin virolaisen Baltoscandal -festivaalin pääohjelmistoon heinäkuussa 2014 kuin osaksi Tampereen Teatterikesän vuoden 2014 Case Viro -ohjelmistoa, molempiin kahdella esityskerralla. Tampereen Teatterikesän esitykset nähtiin Teatteri Telakalla. Syksyllä 2014 Köök esitettiin näiden

FESTIVAALIESITYKSET ja VIERAILUT

lisäksi Teatteri Telakalla kymmenen kertaa. *Kullervo* nähtiin Virossa yhteensä viisi kertaa; Rakveren lisäksi Pärnussa ja Tallinnassa. *Petroskoin* viisi esitystä Lahdessa pidettiin Teatteri Vanhan Jukon muuton vuoksi Lahden kaupunginteatterilla. Näiden lisäksi *Petroskoi* vieraili niin Draama -festivaalilla Tartossa syyskuussa kuin Kuhmossa Ison Karhun kantapäillä -festivaalilla marraskuussa. Hankkeen kaikkien kolmen esityksen oli määrä vieraila myös Porin Lainsuojattomat -festivaalilla syyskuussa, mutta *Kullervon* esitykset jouduttiin perumaan sairastapauksen vuoksi. Kaikki kolme esitystä nähtiin Espoon Kaupunginteatterissa loka-marraskuussa 2014.

	Kullervo	Petroskoi	Köök
Paikka	Rakvere, Tallinna, Pärnu (Rakvere Teater)	Lahden kaupunginteatteri Lahti (Teatteri Vanha Juko)	Teatteri Telakka Tampere (Teatteri Telakka)
Syky 2014	30.9.-4.10.	26.-30.8. 30.9.-4.10.	26.-30.8. 30.9.-4.10.
Esityskerrat	5	10	10

KÖÖK	Paikka	Baltoscandal, Rakvere	Tampereen Teatterikesä
	Aika	2.-3.7.2014	4.-5.8.2014
	Eesityskerrat	2	2

PETROSKOI	Paikka	Draama, Tartu	Ison karhun kantapäällä, Kuhmo
	Aika	3.9.2014	15.11.2014
	Eesityskerrat	2	1

Paikka	Lainsuojattomat, Pori			Espoon kaupunginteatteri		
Aika	3.-6.9.2014			28.-29.10., 30.-31.10. ja 24.-25.11.		
Eesityskerrat	Kullervo	Köök	Petroskoi	Köök	Petroskoi	Kullervo
	Peruttu	1	1	2	2	2

Marraskuussa 2013 yhteistuotantohankkeelle myönnettiin opetus- ja kulttuuriministeriön näyttämötaiteen valtionpalkinto. Näyttämötaidetoimikunta perusteli valintaansa seuraavasti:

”Teattereiden yhteistyö venyy yli valtiollisten rajojen. Elämisen raivo ja pakko eivät ole kiinni kansallisessa napanuorassa. --

Haluamme palkita kolmen pienen teatterin yhteisen ponnistuksen. --Olemme saaneet kolme kiinnostavaa kantaesitystä.

Niiden prosessit ovat möyhineet syvää yhteistä historian ja myyttien maaperää, ja mitä sieltä paljastuukaan? Viimeiset tabut kilahtavat palasiksi. Rinnakkaismaailmat ovat päätäpähkaisessä dialogissa keskenään.

Kaksivuotisessa projektissa kolmea kantaesitystä kierrätetään ristiin teatterista toiseen. Näyttelijöiden, ideoiden ja kielen vaihtovuoroisuus rikastuttaa onnistuneesti teattereiden tapoja kertoa tarinoita omasta ympäristöstään. Itsestäänselvyyksiä ei ole. Asiat on testattava ja todistettava oleviksi.

Tekijät lentävät samalla matolla, mutta taiteelliset ilmaisutavat ovat hyvin eri- ja omanlaisiaan. Triologiaa kantaa yhteinen perusta. Millaista on elää rajalla, jossa oma identiteetti murtuu ja murretaan aaltoliikkeenä? Karjalaisuus, suomalaisuus, venäläisyys -kolmikanta kipinöi. Suomalaisvirolainen veljesrakkaus saa uusia kärjistyneitä muotoja, ja elintasoselkkaukset ovat yleisiä. Kullervon perhe on yhtä groteski ja hajalla Jukon kymmenmetrisillä sohvilla kuin Rakveren keittiöissäkin.”²

Hankkeen virallisesti päättyttyä vuoteen 2014, yhteistuotannon esitykset säilyivät kunkin teatterin omassa kiertueohjelmistossa. 135 esityksen tavoitteesta jäätiin festivaali- ja vierailuesitykset mukaan luettuna kymmenellä esityksellä; Vuoden 2014 loppuun mennessä hankkeen esityksiä oli ollut yhteensä 125.

Tanjalotta Räikkä ja Maruska Verona *Kullervossa*. Kuva Aki Loponen.

3 Tuotanto

”Yhteistuotantohanke” terminä sisältää monenlaisia mielikuvia. Muun muassa Tampereen yliopiston Tutkivan teatterityön keskuksen TEKIJÄ 2 -hankkeen osana toteutettu Katri Kekäläisen julkaisu *Esiselvitys esittävän taiteen yhteistuotantojen kehittämistarpeista* (2014) osoittaa julkaisua varten tehdyissä erilaisten esittävän taiteen organisaatioita edustaneiden toimijoiden haastatteluista kerättyssä aineistossa, että variointia termin käytössä riittää. Tämä raportti korostaa, että Köök-Kullervo-Petroskoin tapauksessa yhteistuotanto sisälsi sekä taiteellisen että tuotannollisen yhteistyön konkreettisesti näyttelijöiden vaihtona ja kunkin teatterin sitoutumisena yhteiseen tuotantoon ja markkinointiin. Jokainen teatteri sitoutui yhteistuotantoon yhden oman talon tuotannon hinnalla, mutta saikin yhden sijasta kolme ensi-iltaa ja esityskautta. Toisaalta kiertämistä vaativa yhteistuotanto toi mukanaan liikkuvuuskustannuksia.

Yhteistuotannon toteuttamiseen ei liene mahdollista luoda valmiita kaavoja, sillä niiden toteuttajat tuovat kullekin tuotannolle omat erityispiirteet muassaan. Joitakin huomioita voi kuitenkin nostaa esiin Köök-Kullervo-Petroskoi -yhteistuotannon kokemuksista. Teatteri Telakan puheenjohtaja, Köök-Kullervo-Petroskoissa vuodesta 2011 tuottajana toiminut Piia Soikkeli puntaroi yhden pysyvän hanketuottajan mahdollisuuden olevan ihanteellinen tämäntyyppisille yhteistuotannoille, mutta Köök-Kullervo-Petroskoissa tämä ihanne ei taloudellisista syistä toteutunut. Sen sijaan tuotanto siirtyi monien käsien kautta painotuksiaan vaihtaen ilman yhtä päätuottajaa. Hanketta valmisteltaessa tuotantoa hoitivat aluksi Teatteri Telakalla Kaisa Sarkkinen ja Satu Söyrinki, Vanhassa Jukossa Jussi Sorjanen assistenttinaan Annukka Öljymäki. Rakvere Teaterin osalta tuottajana toimi Marika Tint ja koordinoijana Erni Kask. Kokonaistuotannon apurahahakemuksiin siirryttäessä mukaan tuli projektituottajaksi Leo Van Aerschot, joka vastasi eri tuotantojen väliin jäävän rahoituksen hankinnasta. Kaisa Sarkkisen siirtyessä näyttelijäntehtäviin Piia Soikkeli jatkoi hankkeen päätuottajana Teatteri Telakalle Satu Söyringin tilalle tulleen Pertti Huovisen vastatessa markkinoinnista sekä tuotannon käytännönläheisimmistä asioista esimerkiksi esitysten siirtymisiin liittyen. Teatteri Vanhassa Jukossa jalkaantuvasta tuotannosta vastasi Matti Pöllänen, markkinoinnista Jenni Saario ja hallinnollisesta tuotannosta Jaska Teuri. Tuotanto eteni nykyäksittäin, mikä johtui tuottajien työpanoksesta myös muissa teattereidensa asioissa. Nopeat päätökset tehtiin niille asetettujen aikarajojen, esimerkiksi apurahahakemusten palautuspäivien, mukaan. Pitkin hanketta pidetyissä tuotantokokouksissa tehtiin valmiita päätöksiä, joiden taustatyö oli hoidettu ja keskustelu käyty etukäteen esimerkiksi sähköpostitse.

Hankkeessa mukana olleista teattereista Teatteri Telakka ja Teatteri Vanha Juko saavat vuosittaista Taiteen edistämiskeskuksen valtion näyttämötaidetoimikunnan myöntämää harkinnanvaraista toiminta-avustusta, kun taas Rakvere Teaterin toiminta perustuu virolaiseen valtiosuuteen, joka määräytyy Suomen opetus- ja kulttuuriministeriön vastaavan järjestelmän tavoin henkilötyövuosien mukaan. Tavanomaisen toiminnan lisänä nähtäviin hankkeisiin, kuten Köök-Kullervo-Petroskoi -yhteistuotantohanke, Rakvere Teater pystyy hakemaan avustusta kahdelta taholta, jotka ovat Eesti Kultuurkapital (The Cultural Endowment of Estonia) ja Viron kulttuuriministeriön erilaiset ohjelmat. Kumpikaan taho ei kuitenkaan tue palkkakustannuksia. Lisäksi Rakvere Teaterin toimintaa muuten kuin rahallisesti tukevat muutamat paikalliset yritykset. Kolmen teatterin yhteistuotantohanketta varten Rakvere Teater sai tukea Viron kulttuuriministeriön ohjelmilta nimeltä ”Estonian Culture Abroad” ja ”Cultural agreements between different countries”. Rakvere Teaterin toiminnasta on myös huomioitava, että teatterin esitykset kiertävät paljon valtakunnallisesti ja yksi Rakvere Teaterin keskeisimpiä tavoitteita on esitysten vieminen maakuntiin. Tästä syystä myös *Köök, Kullervo ja Petroskoi* kiersivät Virossa yhteistuotantohankkeen puitteissa.

Suomessa Köök-Kullervo-Petroskoi -yhteistuotantohanke sai tukea seuraavilta tahoilta:

- Teatterin tiedotuskeskus (TINFO)
- AVEK – audiovisuaalisen kulttuurin edistämiskeskus: CreaDemo-avustus
- OKM: Erytisavustus taiteilijoiden toimeentulon ja työllisyyden kehittämiseen sekä vapaan kentän tuki
- Viron suurlähetystö Suomessa
- Viron instituutti
- Linda Line
- Tallink
- Viking Line

Viron suurlähetystö Suomessa ja Viron instituutti tukivat hanketta muun muassa sopimuksillaan Suomenlahden yli liikennöivien varustamojen kanssa. AVEKin CreaDemo -avustus mahdollisti Piia Soikkelin työskentelyn Köök-Kullervo-Petroskoi -yhteistuotantohankkeen päätuottajana, vaikka tämän hankkeen tuotantotehtäviin suunnattiinkin tuosta rahoituksesta vain yksi kuudesosa. Koko hankkeen saamien tukien lisäksi jokainen teatteri vastasi hankkeen oman produktionsa taloudesta hakemalla siihen tukea sekä kattamalla osan budjetista teatterin toimintaan myönnettyillä yleisavustuksilla ja omalla rahoituksella. Teatteri Telakan *Petroskoi* sai tukea seuraavilta tahoilta:

- Suomen Kulttuurirahasto
- Pirkanmaan Kulttuurirahasto
- Alfred Kordelinin säätiö
- Taiteen edistämiskeskus: Matka-apuraha
- Taiteen edistämiskeskus Pirkanmaa: Matka-apuraha
- Taiteen edistämiskeskus Pirkanmaa: Henkilökohtainen työskentelyapuraha näyttelijä Kaisa Sarkkiselle
- Taiteen edistämiskeskus: Henkilökohtainen työskentelyapuraha näyttelijä Kaisa Sarkkiselle
- Tampereen kaupunki

Teatteri Vanhan Jukon *Kullervo* puolestaan sai tukea seuraavilta tahoilta:

- Suomen Kulttuurirahasto
- Alfred Kordelinin säätiö
- Kansan Sivistysrahasto
- Taiteen edistämiskeskus: Henkilökohtainen työskentelyapuraha näyttelijä Tanjalotta Räikälle
- Lahden kaupunki

Tukea jäi kuitenkin puuttumaan liikkuvuuskulujen piiristä. Liikkuvuuskuluilla tarkoitetaan matka- ja majoituskuluja sekä työryhmälle muulla paikkakunnalla oleskelusta maksettavia päivärahoja. Kook-Kullervo-Petroskoi -yhteistuotannon liikkuvuuskustannukset olivat yhteensä noin 30 000 euroa, kun matka-apurahoja saatiin vain noin 17 000 euron verran. Joitain päivärahoja jouduttiin myös jättämään maksamatta. Liikkuvuuden kokonaiskustannuksia madalsi huomattavasti laivayhtiöiden kanssa tehdyt sopimukset. Yhteistuotannon liikkuvuuskulujen rahoitus hankittiin useista eri lähteistä ja tämän rahoituksen hankkimiseen kului paljon työtunteja. Liikkuvuuskuluihin keskitetysti myönnetty apuraha olisi vähentänyt tuotantokokousten määrää ja resurssien uudelleen järjestämiseen vaadittua työtä huomattavasti. Tällainen rahoitusmalli puuttuu kuitenkin vielä Suomesta ja sille olisikin tarvetta, mikäli yhteistuotantoja halutaan Suomen kulttuurikentällä edelleen tukea.

Piia Soikkeli arveli tuotantoprosessia helpottaneen, että hän itse oli tuotannollisten tehtävien lisäksi myös Teatteri Telakan johtaja, jolloin nopeita päätöksiä oli helppo tehdä niitä tarvittaessa. Sama tilanne koski Telakan tapaan vapaan kentän teatterin Vanhan Jukon Jussi Sorjasta. Rakvere Teater sen sijaan vastaa suomalaista valtionosuutta saavaa teatteria, missä hallinto on hieman vapaata kenttää monimutkaisempi, mutta *Köökin* tuottajana toiminut Marika Tint onnistui Soikkelin mukaan myös vastaamaan nopeasti teatterinsa puolesta. Soikkeli pohti valtionosuutta saavien teattereiden

tuotantorakenteen voivan olla useiden näyttämöiden ja laajemman repertoarin toteuttamisen vuoksi monimutkaisempi, minkä vuoksi se ei ehkä aivan vapaan kentän teatterin tavoin kykene nopeisiin päätöksiin ja kompromisseihin, joita yhteistuotannot varsinkin aluksi vaativat. Raporttia kirjoitettaessa yhteistuotantoa tehtiin suomalaisten VOS-teattereiden kesken muun muassa Joensuun, Oulun ja Savonlinnan kaupunginteattereiden sekä Tanssiteatteri Minimim *Sulaketta lainaamassa* -yhteistuotannossa.³ Yhteistyömahdollisuuksissa VOS-teattereiden ja vapaan kentän kesken on Soikkelin mukaan kuitenkin vielä tekemistä. Kansainvälisessä yhteistuotannossa on huomioitava myös palkkausta koskevat verotukselliset seikat. Suomen valtio perii 15 % lähdeveron ulkomaalaisen työntekijän palkasta, kun taas Virossa ulkomaalaisista työntekijöistä perittävä lähdevero on 10 % palkasta.

Yhteistuotannon keskeisiä hyötyjä niin taloudellisesti kuin taiteellisesti on esitysten elinkaarten pidentäminen. Köök-Kullervo-Petroskoin tapauksessa esitysluvut olivat suurinpiirtein kaksinkertaiset Teatteri Telakan ja Teatteri Vanhan Jukon aikaisempien produktioiden esityslukuihin verrattuna. Niin Teatteri Telakan kuin Teatteri Vanhan Jukonkin keskimääräiset esityskaudet ovat olleet 15-20 esityskerran mittaisia, kun Köök-Kullervo-Petroskoi -hankkeen esityksille kullekin esityskertoja karttui noin 40 vuoden 2014 loppuun mennessä. Esityskauden pidentäminen perustuu esityksen kiertämiseen, jolloin uusilla paikkakunnilla riittää esitykselle uutta yleisöä. Tämän vuoksi yhteistuotantohankkeiden osapuoliteattereiden kannattaa sijaita riittävän kaukana toisistaan, jolloin ne eivät jaa keskenään yleisöään. Vastaavasti Köök-Kullervo-Petroskoi -yhteistuotannon teatterit saivat toisessa hankkeen teatterissa tuotetun esityksen vastaanottaessaan ohjelmistoonsa valmiin esityksen, jolloin tuotantokustannuksia ei sen kohdalta enää tarvinnut vähentää.

Köök/Keittiö oli yhteistuotannon yleisömäärämenestyjä, jonka täyttöaste oli kokonaisuudessaan miltei 90%. Esityksen ottaminen Tampereen Teatterikesän 2014 Case Viro -ohjelmistoon näyttäisi lisänneen kiinnostusta. Seuraavassa taulukossa on eriteltyinä kaikkien hankkeen esitysten täyttöasteet esityspaikoittain:

2013	Paikka	Esityskerrat	Täyttöaste
------	--------	--------------	------------

Köök	Võsu Rannaklubi (Rakvere Teater)	16	69 %
Petroskoi	Teatteri Telakka	15	62,2 %
Kullervo	Teatteri Vanha Juko	15	23,1 %

Kevät 2014	Paikka	Esityskerrat	Täyttöaste
Köök	Teatteri Vanha Juko	15	37,66 %
Petroskoi	Rakvere, Tallinna, Pärnu, Viljand (Rakvere Teater)	9	58 %
Kullervo	Teatteri Telakka	15	60,1 %

Syky 2014	Paikka	Esityskerrat	Täyttöaste
Köök	Teatteri Telakka	10	86,2 %
Petroskoi	Lahden kaupunginteatteri (Teatteri Vanha Juko)	10	65,37 %
Kullervo	Rakvere, Tallinna, Pärnu (Rakvere Teater)	5	56 %

Paikka	Esitys	Täyttöaste
Baltoscandal, Rakvere	Köök	88,75 %
Tampereen Teatterikesä	Köök	100 %
Draama, Tarto	Petroskoi	57 %
Ison Karhun kantapäillä, Kuhmo	Petroskoi	Puutuu

Paikka	Lainsuojattomat, Pori			Espoon kaupunginteatteri		
	Kullervo	Köök	Petroskoi	Köök	Petroskoi	Kullervo
Täyttöaste	peruttu	111,76 %	105,33 %	92 %	51 %	52 %

4 Taide edellä rajalle – Taiteellisen yhteistyön synty ja seuraukset

Vaikka taloudellinen ajattelu on eittämättä teattereiden henkiinjäämisen ehto, asetti Kook-Kullervo-Petroskoi- yhteistuotantohanke kuitenkin taiteelliset päämäärät etusijalle. Taiteellinen yhteistyö alkoi kohtaamisista, joita tässä luvussa kuvataan. Luonnollisesti yhteistuotanto myös synnytti kohtaamisia, joita tarkastellaan seurauksineen.

Kook-Kullervo-Petroskoi -yhteistuotantohanke alkoi puhelinsoitosta. Tanssiteatteri Minimissä ohjaajana toiminut Mikko Roiha soitti Teatteri Telakalle yhteistuotantoidea mielessään. Tanssiteatteri Minimien ja Teatteri Telakan lisäksi mukaan haluttiin suomalainen vapaan kentän teatteri, ja Telakalta otettiin yhteyttä pitkäaikaisena yhteistyökumppanina toimineeseen Teatteri Vanhaan Jukoon. Roihan yhteistuotantoidean ytimessä oli taiteellisten työryhmien sekoittaminen teattereiden kesken ja esitysten elinkaaren pidentäminen esityksiä hankkeen kaikissa osapuoliteattereissa kierrättämällä. Mikko Roiha on ollut mukana muissakin saman lähtökohdan yhteistuotannoissa; Vuonna 2014 esimerkiksi Klockriketeaternin, Kokkolan Kaupunginteatterin, Savonlinnan Teatterin, Wasa Teaterin, Åbo Svenska Teaterin ja Vapaan Teatterin *Sylvi* -produktiossa.⁴ Roiha väistyi Kook-Kullervo-Petroskoi -yhteistuotannosta yhtä matkaa Tanssiteatteri Minimien kanssa.

Kook-Kullervo-Petroskoi -yhteistuotannossa taiteellisten työryhmien kokoaminen oli kunkin teatterin omalla vastuulla. Ohjaajakontaktit oltiin luotu jo aiemmissa produktioissa ja teattereiden näyttelijöistä mukaan tulivat halukkaat. Etenkin näyttelijöiden osalta hankkeen haasteena oli harjoittelu ja esityskauden kiertäminen muilla paikkakunnilla, ja Rakvere Teaterin mukaan tultua jopa eri maassa. Teattereissa kiinteästi mukana olevien näyttelijöiden lisäksi *Petroskoissa* ja *Kullervossa* oli lisäksi kussakin yksi Tampereen Yliopiston Teatterityön tutkinto-ohjelman (Näty) näyttelijäntutkijan opiskelija. *Kullervossa* ja *Köökissä* näyttelijöitä oli neljä, *Petroskoissa* viisi.

Petroskoin työryhmä koostui seuraavasti:

Ohjaus: Ari Numminen
 Apulaisohjaaja: Jussi Sorjanen
 Valosuunnittelu: Katja Muttilainen
 Pukusuunnittelu: Tiina Helin
 Muusikko: Antti Raekallio
 Ohjaajan assistentti: Konsta Laakso
 Näyttelijät:

Petri Mäkipää (Teatteri Telakka)
 Kaisa Sarkkinen (Teatteri Telakka)
 Minja Koski (Teatteri Vanha Juko)
 Mait Joorits (Rakvere Teater)
 Jussi-Pekka Parviainen (Näty)

Valokuvaaja Sari Kettusen *Petroskoin* harjoituskaudesta pitämässä valokuvablogissa tiivis viiden viikon työrupeama, erityinen tunnelma ja kaikki ihmiset työn takana tulivat esiin tutkien, voiko valokuvaus tuottaa lisäarvoa teatteriproduktion harjoitusvaiheeseen.⁵

Petroskoin idea oli muhinut ohjaaja Ari Nummisen päässä jo vuosia ennen harjoituskauden alkua. Teatteri Vanhan Jukon produktion puolestaan piti alun alkaen olla täysin eri kuin lopulta valmistettu *Kullervo*; Alunperin ohjaaja Lauri Maijalan mielessä oli ollut Lars Norénin teksti *Anna Politkovskaja in Memoriam*. Myös näyttelijä- ja roolivaihdoksia jouduttiin *Kullervossa* tekemään. Lopullinen työryhmä oli kuitenkin seuraava:

Aleksis Kiven tekstin sovitus ja ohjaus: Lauri Maijala
 Lavastus: Perttu Sinervo
 Ohjaajan assistentti: Katariina Havukainen
 Näyttelijät:
 Sakari Tuominen (Teatteri Vanha Juko)
 Erni Kask (Rakvere Teater)
 Tanjalotta Räikkä (Teatteri Telakka)
 Maruska Verona (Näty)

Köök/Keittiö esitettiin ensimmäistä kertaa yhteistuotannon muita produktioita aiemmin jo 21. kesäkuuta 2013 Viron Vosussa Rakvere Teaterin varsinaisen ohjelmiston ulkopuolisena esityksenä. Työryhmään kuuluivat:

Ohjaus ja käsikirjoitus: Andres Noormets
 Näyttelijät:
 Anneli Rahkema (Rakvere Teater)
 Peeter Rästas (Rakvere Teater)
 Antti Mankonen (Teatteri Telakka)
 Hannu Salminen (Teatteri Vanha Juko)

Kutakin näytelmää harjoiteltiin viisi viikkoa. Työryhmien muodostuminen näyttelijöitä eri teattereissa kierrättämällä koettiin hankkeen teattereissa hedelmälliseksi. Teatteri Telakalla oltiin huomattu jo yhdenkin uuden näyttelijän tuulettavan pakkaa, kun Karoliina Kudjoi tuli mukaan *Kuningatarleikit* -produktioon vuonna 2012. Näyttelijöiden mukana teatteri saa usein myös uutta

yleisöä, joka löytää kenties itselleen ennestään tuntemattoman teatterin tuntemansa näyttelijän myötä. Myös hankkeen myötä hankitut virolaiset kontaktit toivat Piia Soikkelin mukaan Teatteri Telakalle uutta yleisöä.

Yhteistuotantohankkeen esitykset aikataulutettiin viiden esityksen nippuihin siirtokulujen säästämiseksi sekä työryhmien jäsenten ja teattereiden aikataulullisista syistä. Näyttelijä ja Rakvere Teaterin kansainvälinen koordinaattori Erni Kask kommentoi toukokuussa 2014 pidetyssä haastattelussa, että yhteistuotantohankkeen erityinen esitysaikataulu, viisi esitystä viitenä peräkkäisenä päivänä, ei liennyt kaupallisesti toimiva, mutta sen sijaan se toimi taiteellisesti, kun rooli kehittyi illasta toiseen. Kokemuksiaan taiteellisten työryhmien sekoittamisesta ja henkilöstövaihdosta Suomeen hän purki seuraavasti:

Erni: "This would be [a] kind of cliché maybe, but in arts every exchange is good."

Miia: "Can you mention some pros or cons? Difficulties? Challenges?"

Erni: "Artistically there has been no... I don't think anybody involved in the project has told [there to have been] any artistic blocks or minuses. It has all been a big plus. For all the particip- no, only if they have lied – only then, but I don't think... It has been great. -- All the participants in the project from artistic side have enjoyed it, as far as I know. And I can also personally say that it's really, it's one of the most important productions propably in my life, what I've done, seriously. But personally I think what has been great is that I have just met wonderful people. And I've been waiting for the time when I meet the first unpleasant person here in Finland. It has been really... The next person I meet, the next person I meet, they have [all] been really nice. And the friends of the people involved in the project have also been nice. So it has been a countinuous chain of nice people meeting. Me personally, I can say that. But also I think it has enriched the artistic picture of Estonian theatre and also Finnish theatre and... We have got a price from the Finnish government for this project. All these things, they mean a lot to us."

Hankkeen suunnittelussa alusta asti mukana ollut ja *Petroskoissa* näytellyt Kaisa Sarkkinen kommentoi esitysten pidempää elinkaarta ja yhteistuotantohankkeen tuloksia seuraavasti:

"*Petroskoi* on muuttunut, hioutunut ja terävöitynyt, on tullut jotain uutta ja jotain on jäänyt pois. Jos näit sen silloin heti alkuun, niin paljon on tapahtunut, ihan teknisestikin, mm. äänentoistossa. Nyt [toukokuussa 2014, 24 esityskerran jälkeen] esitys on kompakti paketti, se on löytänyt muotonsa ja terävyytensä. Mutta vaikka se on esimerkiksi tanssien osalta harjoiteltu todella tarkaksi, niin se on siitä huolimatta hetkessä muuntuvainen ja valpas. Meidän näyttelijöiden suhde toisiimme onkin tässä jutussa saavuttanut aivan erityisen herkkyyden. Tämä on osittain myös pitkän esityskaaren ansiota. Kerronta on yleisökontaktien myötä tullut muhevammaksi, löytänyt särmänsä. Jokainen esitys on erityinen kokemus; kuuntelun herkkyyys, samassa pulssissa hengittäminen tekee siitä pitkän esityskaaren ansiosta kerta kerralta syvemmän, ja kuitenkin joka kerta erilaisen kokemuksen. Työryhmä on myös ollut koko ajan halukas kehittämään esitystä eteenpäin, eikä se ole halunnut jäädä vain toistamaan lukkoonlyötyjä ratkaisuja. Ja sitten tietysti nämä ihmiset...se on ihanaa, että miten tällaiseen yhteistyöhön ajautuu juuri ne oikeat ihmiset, ne

ketkä haluavat olla osana seikkailua tietämättä, mihin matka vie. Eihän me voitu määrätä näyttelijöitä osallistumaan tällaiseen, valinta oli vapaa. Ja sama tietenkin Rakveressa, mukaan lähtivät ne jotka halusivat, juuri sellaiset ihmiset, jotka oikeasti olivat motivoituneita ja innostuneita hyppäämään mukaan johonkin, josta ei alkuun ollut muuta olemassa kuin löyhä yhteinen teema. Luovia, lahjakkaita, läsnäolevia ihmisiä, joiden kanssa tekeminen on ollut kertakaikkisen antoisaa. Siitähän se palkinto sitten tulee, kun yhdessä tekemällä saavutetaan jotakin tällaista, jotain minkä lopputuloksia ei voinut millään tavoin ennakkoon edes arvata.”

Myös yleisössä uudella maaperällä työskentelyn positiiviset vaikutukset huomattiin muun muassa *Petroskoin* saamassa arvioissa:

”Näyttelijöitä yhteistyökuvio on selvästi innoittanut terästäämään ja tarkentamaan ilmaisua, he hytkyvät yhtenä hikisenaistikkaana bändinä.”

Maria Säkö, Helsingin Sanomat 29.8.2014. ⁶

Yleisö otti teokset vastaan pääosin hyvin, mutta etenkin *Kullervo* aiheutti myös vahvoja vastareaktioita; Eräässä Lahdessa pidetyistä esityksistä närkästynyt katsoja jopa repi lippunsa. Lehtiarvosteluissa kaikkia esityksiä on sen sijaan lähes poikkeuksetta kiiteltu.⁷ *Köök* sai Tampereella osakseen erityistä mielenkiintoa ja *Petroskoi* taas osoittautui teemaltaan erittäin läheiseksi etenkin virolaiselle yleisölle.

Merkittävä kunnianosoitus hankkeelle tuli myös opetus- ja kulttuuriministeriöltä, joka myönsi 15 000 euron arvoisen näyttämötaiteen valtionpalkinnon Teatteri Telakan, Teatteri Vanhan Jukon ja Rakvere Teaterin yhteistuotantohankkeelle marraskuussa 2013. Valtion taidetoimikunnat myöntävät valtionpalkintoja tunnustuksena kolmen viimeksi kuluneen vuoden aikana valmistuneesta ansiokkaasta työstä tai pitkäaikaisesta ja ansiokkaasta toiminnasta kunkin taiteen alan hyväksi.

Erilaisten yhteistyömuotojen kehityskulku jatkuu edelleen. Teatteri Telakka suunnittelee uutta kansainvälistä yhteistyötä vuodelle 2016. Yhteistuotannon tekeminen on Teatteri Telakan Piia Soikkelin mielestä koukuttavaa, vaikkakin työlästä ja liikkuvuusrahoitusta vaativaa. Loppuraporttia kirjoitettaessa Teatteri Telakalla oli jo kokoisekseen teatteriksi takanaan merkittävän paljon esityksiä teatterinsa ulkopuolella sekä ulkomailla: vuonna 2014 Teatteri Telakan produktiona oli Suomen rajojen ulkopuolella 26 esityskertaa. Ulkomailla ovat pistäytyneet Köök-Kullervo-Petroskoi-yhteistuotantohankkeen esitysten lisäksi Teatteri Telakan produktiot *Myyräntyötä ja mielenosoituksia* sekä *Kuningatarleikit*. Soikkelin mukaan erilaiset yhteistyökuviot ovat erittäin tervetulleita pienelle teatterille, sillä ne myös lisäävät teatterin tarjontaa huomattavasti: vuonna 2014 Teatteri Telakan viidestä pääohjelmiston esityksestä kolme oli yhteistuotantona tehtyjä.

Erni Kask puhuu näyttämötaiteen valtionpalkinnon jakotilaisuudessa. Mukana myös Kaisa Sarkkinen ja Jussi Sorjanen. Kuva Kai G. Baer.

Teatteri Vanha Juko jatkoi sille jo tavaksi muodostunutta yhteistuotantojen tekemistä myös Köökkullervo-Petroskoi -yhteistuotantohankkeen jälkeen. Vuonna 2014 Teatteri Vanha Juko jäi tilapäisesti vaille omaa rakennusta, jolloin yhteistuotannoille tavallinen motiivi, tilan tarve, oli Teatteri Vanhalle Jukolle akuutti. *Working Class Hero* -yhteistuotanto toteutettiin Teatteri Vanhan Jukon ja Joensuun kaupunginteatterin henkilökuntien voimin syksyllä 2014. Ohjaajina toimivat *Petroskoissa* yhteisohjaajuutta kokeilleet Ari Numminen ja Jussi Sorjanen.⁸ Sorjanen jatkaa yhteistyötä myös Rakvere Teaterin kanssa ohjauksellaan Maksim Gorkin teoksesta *Pohjalla* keväällä 2015.

5 Haasteet

Muuttuvan teatterikentän haasteita ovat viimeaikoina sanallistaneet muun muassa tämän raportin tukena toimineet julkaisut *Teatteri liikkeessä ja lähellä – suomalaisen teatterin kehittämisohjelma 2013* (Teatterikeskus ry), *Vapaan kentän jäljillä - Tutkimus teatterin, tanssin, sirkuksen sekä performanssi- ja esitystaiteen vapaasta kentästä* (Cupore – Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämissäätiö 2013)⁹ sekä Tutkivan teatterityön keskuksen TEKIJÄ 1 ja 2 -hankkeiden julkaisut *”Kiertueella henki kulkee!” - TEKIJÄ -hankkeen loppujulkaisu (2013)*¹⁰ ja *Esiselvitys esittävän taiteen yhteistuotantojen kehittämistarpeista (2014)*.¹¹ Julkaisujen johtopäätöksistä löytyy kaikupohjaa Kook-Kullervo-Petroskoi -yhteistuotantohankkeen aikana tehdyille havainnoille, jotka liittyivät muun muassa sopivien rahoituskanavien löytämiseen sekä tiedonkulun haasteisiin.

TEKIJÄ -hanke pyrki kehittämään teattereiden valtakunnallista kiertuetoimintaa vuosina 2011-2013. Tämän raportin kannalta huomioitavaa on, että yksi TEKIJÄn keskeisimmistä kiertuetoimintaa mahdollistavista osa-alueista oli hankkeessa mukana olleiden esitysten liikkumisen rahoittaminen. TEKIJÄn päätyttyä liikkuvuuteen suunnattua rahoitusta ei ole kuitenkaan vakiinnutettu. Syy on osittain teattereiden erilaisten toimintamuotojen lisääntyminen, jossa rahoittajat eivät välttämättä ole pysyneet perässä. Syyttävä sormi ei voi kuitenkaan suunnata pelkästään rahoittajien suuntaan, vaan kommunikoinnin muuttuvista käytännöistä on oltava molemminpuolinen taideorganisaatioiden ja rahoittajien välillä. Tämä raportti pyrkii osaltaan valottamaan, millaisia toimintamuotoja tässä ajassa elävä teatteri saattaa sisältää.

Hankkeen majoituskustannuksista jouduttiin tinkimään aluksi, kun esitysten harjoituskauden ja ensimmäisen esityskauden aikana syksyllä 2013 saatu rahoitus ei antanut myöten hotellimajoittumista: työryhmien jäseniä majoitettiin muun muassa toistensa kodeissa. Toinen tinkimisen kohteeksi joutunut osa-alue olivat näyttelijöiden päivärahat. Vapaan kentän teatterit, toisin kuin valtionosuutta saavat teatterit, ovat tilanteen vaatiessa kykeneviä jättämään päivärahat maksamatta. Teatteri Telakan ja Teatteri Vanhan Jukon tapauksessa asia sovittiin näyttelijöiden kanssa. Rakvere Teater virolaista valtionosuutta saavana teatterina puolestaan oli veloitettu maksamaan näyttelijöilleen myös päivärahat. Teatteri Telakka ja Teatteri Vanha Juko huolehtivat produktioissaan esiintyvien virolaisten näyttelijöiden päivärahoista. Jotta päivärahoista pystyttäisiin yhteistuotannoissa vapaan kentän teattereidenkin osalta huolehtimaan, olisi liikkuvuuskuluihin tarkoitettu rahoitusmalli kehitettävä.

Köök-Kullervo-Petroskoi -yhteistuotantohankkeen esitykset liikkuvat kaupungista toiseen Rakvere Teaterin rekka-autolla, joka lähti Rakveresta siellä viimeksi ollut esitys mukanaan, vei ja purki esityksen sinne, missä se oli seuraavaksi, otti sieltä mukaansa siellä olleen esityksen ja niin edelleen palaten takaisin Rakvereen uusi esitys mukanaan. Auton mukana kulki teknistä henkilökuntaa. Tiukimmillaan vaihto tehtiin kahdessa vuorokaudessa. Tultiin siihen tulokseen, että autoa ajanut henkilö ei voisi olla rakennushenkilökuntaa, jotta väsymyksen aiheuttamilta vaaratilanteilta vältyttäisiin. Näyttelijät sen sijaan kulkivat julkisilla ajoneuvoilla. Suomenlahti ylitettiin edullisesti Viron suurlähetystön ja Viron instituutin avustamana.

Tekijä 2 -hankkeen osana valmistunut *Esiselvitys esittävän taiteen yhteistuotantojen kehittämistarpeista* mainitsee yhteistuotantojen yhtenä haasteena aikataulujen yhteensovittamisen.¹² Tämä haaste tuli tutuksi myös Köök-Kullervo-Petroskoi -yhteistuotantohankkeessa. Rakvere Teaterin ollessa useita esityksiä yhtäaikaaisesti ohjelmistossaan pitävä repertoariteatteri, olivat esimerkiksi sen hankkeessa mukana olevat näyttelijät myös mukana useissa Rakvere Teaterin esityksissä samanaikaisesti. Teatteri Telakan ja Teatteri Vanhan Jukon näyttelijät taas ovat freelancereita, joiden kiinnitykset muiden teattereiden produksioissa toivat useat muut teatterit mukaan aikataulujen sovitteluun. Aikataulujen ja liikkuvuuskuulujen minimoimisen vuoksi *Köökin*, *Kullervon* ja *Petroskoin* esityskaudet hankkeen teattereissa koostuivat viitenä peräkkäisenä päivänä pidetyistä esityksistä. Viiden päivän rupeamien väliin jäi noin kuukausi ja rupeamia oli kolme niin syys- kuin kevätkaudella. Poikkeuksena olivat *Köökin* ensimmäinen esityskausi Virossa, joka sijoittui syksyn sijasta kesälle, *Petroskoin* ja *Kullervon* lyhyemmät esityskaudet Virossa ja syksyn 2014 esityskausi, jolloin rupeamia oli *Petroskoin* ja *Köökin* osalta kaksi ja *Kullervon* osalta yksi. Tähän vaikutti osaltaan toive saada kaikki kolme esitystä samaan esityspaikkaan ennen hankkeen päättymistä, ja ne nähtiinkin Espoon kaupunginteatterin ohjelmistossa loka-marraskuussa 2014. *Köök* puolestaan nähtiin Teatteri Telakalla Tampereen teatterikesän ohjelmistossa jo ennen varsinaista esityskautta.

Myös nopeasti kehittyvien ja muuttuvien suunnitelmien hankkeessa tiedonkulku huomattiin ajoittain puutteelliseksi. Tätä selitti osaltaan selkeän ja yhtenäisen tuotannon puute, sillä jokainen hankkeessa mukana olleiden teattereiden tuottajista työsti samanaikaisesti teatterinsa muutakin tuotantoa. Tuottajat ja heidän roolinsa myös vaihtuivat hankkeen aikana.

Rakvere Teater aikataulutti hankkeen vuoden 2013 esitykset hieman Teatteri Telakasta ja Teatteri

Vanhasta Jukosta poiketen. *Köök* esitettiin kesällä, jolloin siinä mukana ollut Rakvere Teaterin henkilökunta ei ollut sidottu Rakvere Teaterin muun ohjelmiston aikatauluihin. Aikataulujen lisäksi *Petroskoin* ja *Kullervon* vuoden 2014 esityskaudet Virossa olivat Suomea lyhyemmät, koska taustalla oli epäily virolaisen yleisön reagoinnista esityksiin. Molemmat esitykset myivät kuitenkin Virossakin hyvin ja *Petroskoin* saama suosio oli tekijöilleen jopa yllätys.

Petroskoin purkua Viljandissa Virossa. Kuva Kai G. Baer.

6 Köök-Kullervo-Petroskoi esimerkkinä

1 Yhteistuotannosta

Vuonna 2014 yhteistuotanto oli käynnissä Köök-Kullervo-Petroskoi -yhteistuotantohankkeen lisäksi ainakin yhdeksässä suomalaisessa teatterissa.¹³ Yhteistuotantojen tekemisen trendi on selvästi noususuhdanteinen ja vaade erilaisten toimintatapojen dokumentoimiselle olemassa. Köök-Kullervo-Petroskoi -yhteistuotantohanke oli kolmen teatterin kansainvälinen taiteellinen yhteistuotanto. Taiteellisen yhteistyön ytimessä oli teattereiden henkilökuntien sekoittaminen uusiksi työryhmiksi hankkeen jokaista produktiota varten. Tuotannollinen yhteistyö tarkoitti yhteisrahoittamista sekä jokaisen teatterin sitoutumista hankkeen tuotantoon, talouteen ja markkinointiin, yhdessä ja erikseen.

Tutkivan teatterityönkeskuksen Katri Kekäläinen esittää selvityksessään *Esiselvitys esittävän taiteen yhteistuotantojen kehittämistarpeista*, että erilaisia yhteistuotantotyyppisiä tulisi pilotoida ja dokumentoida toimivien ratkaisujen löytämiseksi. Yhteistuotantojen maailma on moninainen eikä Kekäläinen esimerkiksi listaa selvityksessään erilaisia yhteistuotantomalleja vaan antaa kirjavan kuvan erilaisista yhteistuotannoista haastattelemiensa henkilöiden antamien esimerkkien avulla.¹⁴ Teatteri Telakan Piia Soikkeli argumentoi kuitenkin yhteistuotanto -käsitteen vakiinnuttamiseksi tarkoittamaan tiettyä sitoutumisen astetta vaativaa teattereiden välistä yhteistyötä. Yhteistuotannossa jokainen osapuoli huolehtii tuotantoon liittyvistä tehtävistä. Tätä vastoin yhteistuotannosta ei voida puhua, kun kyseessä on esimerkiksi teattereiden välinen esitysvaihto, -vierailu tai -osto. Yhteistuotanto sisältää taloudellisen aspektin lisäksi taiteellisen yhteistyön, jota voi olla esimerkiksi teattereiden välinen henkilöstövaihto. Teattereiden välisestä yhteistyöstä puhuttaessa sitoutumisen aste voi tätä vastoin olla paljonkin väljempi.

Suoranainen yhteistuotantojen mallintaminen ei Soikkelin mielestä välttämättä vastaisi yhteistuotannoista kiinnostuneiden teattereiden tarpeisiin, sillä kunkin teatterin toimintatavat ovat erilaisia. Kuitenkin Soikkeli spekuloi, että jos olisi ennen hanketta nähnyt jonkin yhteistuotannon case-esimerkin auki purettuna, olisi hän itse lähtenyt hankkeeseen turvallisemmalla mielellä. Resurssien tarve tuntui yhteistuotantoa aloitellessa valtavalta. Pitkän aikavälin hankkeissa myös henkilöstö ehtii usein muuttua, jolloin informaatiokatkoksia saattaa syntyä eri ihmisten kanssa asioidessa. Pitkäpiimäisessä työssä Soikkeli arvioi tuottajien pysyvyyden olevan tärkeää. Köök-

Kullervo-Petroskoissa tuottajat sen sijaan vaihtuivat tai jakoivat uudelleen vastuualueitaan jo pelkästään Teatteri Telakankin osalta useaan kertaan.

Jatkossa Teatteri Telakka aikoo jatkaa yhteistuotantojen tekemistä parin vuoden tauon jälkeen. Yhteistuotannot tulevat Teatteri Telakalle halvemmaksi, mutta vaativat paljon työvoimaa. Siksi välillä on hyvä hengähtää ja tehdä tuotantoja omassa teatterissaan.

2 Työvaihdosta

TINFO:n julkaisema *Taivex² – täydennyskoulutusta, työvaihtoja ja työhyvinvointia tuottajille* - loppuraportti argumentoi työvaihtojen puolesta niin työhyvinvoinnin kuin työssäoppimisen kannalta. Taivex² -työvaihto-ohjelman loppuraportissa todetaan, että työvaihto-ohjelmasta tulisi tehdä pysyvä osa eri alojen täydennyskoulutusohjelmia. Taivex² -työvaihto-ohjelmahankkeeseen osallistuneiden tuottajien kokemukset osoittivat, että kansainvälistyminen ja kansainvälisen verkoston rakentaminen lähtee aina henkilökohtaisista kontakteista. Vaikka Taivex² -hankkeen käyttämän koulutusmallin subjekteina olivat esittävien taiteiden tuottajat, argumentoi raportti mallin olevan sovellettavissa myös muille aloille.¹⁵

Köök-Kullervo-Petroskoi -yhteistuotantohankkeessa työvaihtoon osallistuivat näyttelijät. Näyttelijävaihdon idea tuli ohjaaja Mikko Roihelta. Roiha perusteli vaihtoa sähköpostilla seuraavasti:

”Se on sekä uhka että mahdollisuus. Ei ole tuttuutta, on automaattisesti vieras ympäristö, on ikään kuin kylässä. Siksi on osattava käyttäytyä, myös keskityttävä. Tavallaan ihmisestä kuoriutuu paras esiin, näyttelijä palautuu tekijyyteen, kun sitä normikuviota ei [o]le siinä ympärillä. Jos harjoitusaika on vapaa turhista arkivelvotteista, säteilee se myös esityskaudelle. Näyttelijät ovat yksinkertaisesti itsenäisempiä, he eivät ”ryhmäydy” sanan huonossa merkityksessä vaan toimivat ryhmässä, kuitenkin omina yksilöinä. Tällainen tapa vähentää laumasieluisuutta, johon varsinkin suomalainen teatterintekemisen peri[n]ne herkästi sortuu.

Näyttelijän kannalta olennainen on myös esityskaari, ettei se lopu heti. Silloin roolia on kannettava aina uudessa ympäristössä, aina uuden yleisön edessä. Ajatus roolin tekemisestä muuttuu. Rooli on testattava useamman yleisön edessä, se saa useamman ensi-illan, siitä ei pääse eroon, sen kanssa on oltava.”

Mikko Roiha 15.10.2014.

Soikkelin mukaan näyttelijävaihto oli luontevin ratkaisu henkilökuntaa sekoitettaessa, sillä näyttelijät ovat yleisölle näkyvin osa teatteria. Lisäksi esimerkiksi teknisten suunnittelijoiden vaihtomahdollisuutta haittasi yhteisen työkielen puuttuminen.

3 Kiertuetuotannosta

Köök-Kullervo-Petroskoi -yhteistuotantohanke oli myös kiertuetuotanto. Kiertuetuotantoa pohdittiin alusta lähtien ja hankkeen kolme produktiota tehtiin kiertäviksi esityksiksi.. Yhteistuotantohankkeeseen kuuluneet esitysten rotaatiot suoritettiin napakalla aikataululla lavasteiden ja tekniikan kulkiessa Rakvere Teaterin autolla teatterista toiseen ja työryhmien liikkussa julkisen liikenteen avulla.

Taloudelliselta kantilta karkeasti katsoen produktioiden tuotantokustannuksissa tehty voitto meni kiertämisen aiheuttamiin liikkuvuuskustannuksiin eli matka- majoitus- ja näyttelijöille ulkopaikkakunnalla oleskelusta maksettaviin päivärahaluuihin. Tähän yksi suurimmista syistä on liikkuvuutta edistävän rahoitusmallin puute, jonka ratkaisusta on aikaisemmin argumentoinut Tampereen yliopiston Tutkivan teatterityön keskuksen *”Kiertueella henki kulkee” - TEKIJÄ-hankkeen loppujulkaisu*. TEKIJÄ-hanke ehdotti tukimuodoksi OKM:n rahoittamaa Tekijä-tukea liikkuvuuskulujen kattamiseen.¹⁶ Teatterikeskus ry:n *Teatteri liikkeessä ja lähellä -suomalaisen teatterin kehittämisohjelma 2013* sen sijaan määrittelee luotavaksi kiertuetuen, joka ottaisi mallia ruotsalais-tanskalaisesta-norjalaisesta yhteistuotanto- ja kiertuemallin rahoitusvaihtoehdoista.^{17, 18}

4 Kansainvälisestä yhteistyöstä

Köök-Kullervo-Petroskoi yhteistuotantohanke kansainvälistyi ikään kuin sattumalta. Kun hankkeen kolmatta teatteria lähdettiin hakemaan, tiedettiin vain, että ”rajalla oleminen” voisi olla hyvä teema käsiteltäväksi. Viroon lähdettiin tapaamaan mahdollisia yhteistyökumppaneita naamatusten.

Suomessa kansainvälistä yhteistyötä tekevät pääasiassa pääkaupunkiseudun ryhmittymät kuten Viirus, Oblivia ja Todellisuuden tutkimuskeskus sekä kiertävänä toimiva Quo Vadis - teatteri. Vuodesta 2000 järjestetty (hanke käynnistyi vuonna 1996) Q-teatterin tuottama Baltic Circle - festivaali on myös toiminnallaan pitänyt yllä kansainvälistä teatteriyhteistyötä. Niin TINFO:n Jukka Hytti kuin *Taivex² – täydennyskoulutusta, työvaihtoja ja työhyvinvointia tuottajille* -loppuraportti argumentoivat kohtaamisten tärkeyden puolesta.¹⁹ Myös Köök-Kullervo-Petroskoi - yhteistuotantohanke on osaltaan erinomainen esimerkki siitä, että taiteellisista lähtökohdista lähtevän projektin kontaktit luodaan parhaiten silmästä silmään. Niin valtakunnallisesti kuin kansainvälisestikin.

Anneli Rahkema, Hannu Salminen, Peeter Rästas ja Antti Mankonen Köökissä. Kuva Heigo Teder.

7 Yhteenveto

Köök-Kullervo-Petroskoi -yhteistuotantohanke opetti tekijöilleen paljon. Tämä raportti pyrki avaamaan oppimisprosessia, jotta tietotaito ei jäisi ainoastaan hiljaiseksi. Yhteistuotantojen kehittäminen yhä toimivimmiksi on koko teatterikentän etu. Samalla on muistettava, että jokainen yhteistuotanto on omanlaisensa taiteellisen ja tuotannollisen yhteistyön tulos, jota määrittää siihen osallistuvat organisaatiot.

Yleisesti voidaan todeta muun muassa, että yhteistuotantohankkeiden osapuoliteattereiden on hyvä sijaita tarpeeksi kaukana toisistaan. Tällöin teatterit löytävät yhteistuotannossa aidosti uutta yleisöä eivätkä produktioiden katsojat ole pois teattereiden muun ohjelmiston esityksistä. Yhteistuotannoista puhuttaessa täytyy tulevaisuudessa myös huomioida, mitä voidaan pitää yhteistuotantona sanan varsinaisessa merkityksessä ja mitä taas ei. Yhteistuotanto erottuu esimerkiksi esitysvaihdosta tai -vierailusta sitoutuneisuudellaan tuotannon kaikkiin osa-alueisiin. Työnjaon on oltava selvä osapuoliteattereiden kesken. Ihanteellisessa tilanteessa yhteistuotantoa koordinoi yhteistuotantohankkeen päätuottaja, jolla on kokonaiskuva prosessista ja siihen liittyvästä tiedottamisesta yhteistuotannon osapuolille.

Syy yhteistuotantoon ei voi olla pelkästään taloudellisten tai materiaalien resurssien puute. Taustalla täytyy olla yhteistuotantoon osallistuvien halu tiedonjakamiseen ja uuden oppimiseen niin tuotannollisessa kuin taiteellisessa yhteistyössä. Yksi hyvä keino on teattereiden henkilökuntien keskinäiset työvaihdot yhteistuotantohankkeen muihin teattereihin. Tähän asti suomalaisissa yhteistuotannoissa on tehty lähinnä näyttelijävaihtoja, mutta muunkin teatterihenkilökunnan vaihtoja voisi jatkossa koettaa.

Teatterin liikkuvuuskustannusten kattamista on valtakunnallisesti kehitettävä edelleen, jotta kiertävistä kotimaisista ja kansainvälisistä yhteistuotantohankkeista saisi kannattavan toimintamuodon suomalaiselle teatterikentälle. On otettava huomioon, että jotta tällaisia hankkeita voi syntyä, on teatterintekijöiden myös kohdattava toisiaan kasvotusten jossakin foorumissa.

Yhteistuotantojen rahoituksen kokoaminen vaatii kullekin hankkeelle sopivien rahoituskanavien kartoittamista. Köök-Kullervo-Petroskoi -yhteistuotantohankkeen rahoitus ja muut resurssit hankittiin useista eri lähteistä pienistä palasista kooten ja ennakoluulottomasti uusia

yhteistyökumppaneita hakien: kansainvälisissä yhteistuotannoissa kysymykseen saattavat tulla esimerkiksi suurlähetystöt. Kansainvälisen yhteistuotannon tekeminen vaatii kuitenkin laajempaa ymmärrystä esimerkiksi toisenlaista valtiontaloutta kohtaan. Köök-Kullervo-Petroskoi - yhteistuotantohankkeessa virolaisen teatterin mukanaolo toi suomalaisille tuottajille muassaan tarpeen ymmärtää Viron kulttuurirahoitusta, palkkausta ja koko taloustilannetta. Toisaalta teatterintekijät jakoivat keskenään tietoa maiden välillä vallitsevista eroista oppien niin itsestään kuin toisistaan.

Kaiken kaikkiaan Köök-Kullervo-Petroskoi oli mukana olleille Rakvere Teaterille, Teatteri Vanhalle Jukolle ja Teatteri Telakalle mieleinen ja innostava kokemus, joka palkitsi tekijöitään monin tavoin. Yhteistuotantohanke tarjosi jokaiselle osapuoliteatterille opettavaisen kokeilualustan, jonka jälkeen niin yhteistuotantojen tekemistä kuin muunlaistakin yhteistyötä teattereiden kesken on helpompi jatkaa.

Lähteet

- 1 Antti Lahden lausunto 22.10.2014 Tanssiteatteri Minimim poisjääntiä koskien:
"Yhteistuotantoja suunniteltaessa laskelmat pohjasivat yhteensä 300 esityksen esittämiseen kahden vuoden aikana. Vaikka kaikkien yhteistuotannossa olevien teattereiden katsomot olisivat olleet täynnä jokaisessa esityksessä, nämä tulot eivät olisi riittäneet kattamaan työehtosopimuksen mukaisia kk-palkkoja, matka-, majoitus- ja rahtikuluja, sekä päivärahoja esityksien osalta. Tilanne tässä vaiheessa siis oli, että mitä enemmän tuotannoilla olisi esityskertoja, sitä enemmän ne tuottaisivat tappiota ja rasittaisivat teattereiden taloutta. Näillä esitysmäärillä emme löytäneet tapaa miten yhteistyön aikana olisimme saaneet kasaan vuosittaisen omarahoitusosuutemme, kun ajallisesti ja taloudellisesti iso osa resursseistamme olisivat olleet kiinni näissä yhteistuotannoissa."
- 2 Kulttuuri - ja opetusministeriön kulttuurin valtionpalkinnot 2013,
http://www.minedu.fi/OPM/Tiedotteet/2013/11/musiikki_nayttamo_tanssi_valtionpalkinnot_2013.html?lang=fi.
- 3 Sulaketta lainaamassa -yhteistuotanto Oulun, Savonlinnan ja Joensuun kaupunginteattereiden sekä Tanssiteatteri Minimim kesken, http://www.minimi.fi/events/event/mikko_roiha_sulaketta_lainaamassa/.
- 4 *Sylvi* -yhteistuotanto, <http://www.klockrike.fi/suomeksi/tuotannot/sylvi/>.
- 5 <http://makingofpetroskoi.blogspot.fi/>.
- 6 Maria Säkö, Helsingin Sanomat 29.8.2014, <http://www.hs.fi/kulttuuri/a1409204081791>.
- 7 Esitysten arvosteluja,

<http://blogit.sanomalehtimedia.fi/saarela/2014/08/27/nain-yllatyksellista-teatteria-on-hauska-katsoa---elama-on-kuin-onkin-petroskoi/>.
<http://www.ts.fi/kulttuuri/musiikki/534943/Kullervon+uhoa++ja+kapitalismin+tylya+kritiikki>.
<http://fifi.voima.fi/voima-artikkeli/2014/numero-2/kullervo-kantaa-syntimme>.
<http://www.kansanuutiset.fi/kulttuuri/teatteri/3128766/pahuuden-groteski-tutkielma>.
<http://www.hs.fi/kulttuuri/a1392835146244>.
<http://www.aamulehti.fi/Kulttuuri/1194919064303/artikkeli/videokritiikki+teatterikesasta+kook+maalaa+hauskan+esiin+kuin+mykkafilmi.html>
- 8 Working class hero – yhteistuotanto, <http://teatterivanhajuko.fi/tulossa-2/working-class-hero/>.
- 9 Vapaan kentän jäljillä – Tutkimus teatterin, tanssin ja sirkuksen sekä performanssi- ja esitystaiteen vapaasta kentästä, <http://www.cupore.fi/documents/VapaanKentanJaljilla.pdf>.
- 10 Tampereen yliopisto, Tutkivan teatterityön keskus 2013, "Kiertueella henki kulkee – TEKIJÄ -hankkeen loppujulkaisu, http://www.tekija.info/uploads/TEKIJA_loppujulkaisu2013_low.pdf.
- 11 Tampereen yliopisto, Tutkivan teatterityön keskus 2014, Esiselvitys esittävän taiteen yhteistuotantojen kehittämistarpeista, <http://www.uta.fi/cmt/index/esiselvitys-yhteistuotantojen-kehittamistarpeista.pdf>.
- 12 Esiselvitys esittävän taiteen yhteistuotantojen kehittämistarpeista, s. 28

13 Yhteistuotantoja 2014:

Working class hero: Joensuun kaupunginteatterin ja teatteri Vanhan Jukon yhteistuotanto.

Sulaketta lainaamassa: Oulun, Savonlinnan ja Joensuun kaupunginteattereiden sekä Tanssiteatteri Minimien yhteistuotanto.

Vastarinta: Teatteri Jurkan, Vapaan Teatterin (Freies Theater Berlin) ja Joensuun kaupunginteatterin yhteistuotanto, <http://www.jurkka.fi/index.php?k=224972>.

Radikaaleinta on arki: Teatteri 2.0, Tampereen Teatterin, Joensuun kaupunginteatterin ja Rovaniemen Teatterin yhteistuotanto, <http://www.teatterikaksipistenolla.fi/22>.

14 Esiselvitys esittävän taiteen yhteistuotantojen kehittämistarpeista, s.20.

15 Loppuraportti: *Taivex² – täydennyskoulutusta, työvaihtoja ja työhyvinvointia tuottajille*. Taivex² -julkaisuja 1/2014, http://www.tinfo.fi/dokumentit/loppuraporttiweb_1109141050.pdf.

16 ”Kiertueella henki kulkee” – TEKIJÄ -hankkeen loppujulkaisu, s. 34,

17 Teatterikeskus ry, Teatteri liikkeessä ja lähellä – suomalaisen teatterin kehittämisohjelma 2013, s.24.

18 Kompas1 - Tools of navigation for touring and co-producing theatres in Denmark, Sweden and Norway, <http://www.kompas1.dk/english/>.

19 Loppuraportti: *Taivex² – täydennyskoulutusta, työvaihtoja ja työhyvinvointia tuottajille*. Taivex² -julkaisuja 1/2014, s. 6.

http://www.minedu.fi/OPM/Kulttuuri/taiteen_ja_kulttuurin_alat/Nayttamotaide/?lang=fi.

http://www.minedu.fi/OPM/Kulttuuri/taiteen_ja_kulttuurin_alat/Nayttamotaide/?lang=en.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2009/20091705>.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1992/19920730>.

<http://kolmeteatteria.wordpress.com/>.

https://bambuser.com/channel/Theatre_Telakka.

Raportin kuvat: <https://www.flickr.com/photos/teatteritelakka/>

Kannen kuva: Petteri Aartolahti.

Mainittujen nettisivujen sisältö tarkastettu: 28.11.2014.

Summary Of Köök-Kullervo-Petroskoi Co-production Project

This report was made to document Köök-Kullervo-Petroskoi co-production project carried out by two Finnish theatres, Theatre Telakka situated in Tampere and Teatteri Vanha Juko situated in Lahti, and an Estonian theatre Rakvere Teater situated in Rakvere. Köök-Kullervo-Petroskoi co-production project was carried out from the year 2013 through 2014. The aim was to produce three new plays that would have three premiers followed by a round of performances during half a year in all the three theatres included in the co-production project from the fall of 2013 to the fall of 2014. This way each play would have a total of 45 performances, the whole project a total of 135 performances and different audiences would have easier access to performances produced in theatres outside their region. Actors of each theatre were mixed into ensembles so that every ensemble behind the pieces had actors from each of the participant theatres.

This report on Köök-Kullervo-Petroskoi co-production project was based on interviews with the participants, as well as recent Finnish publications that handle questions in the current Finnish performance arts field such as of co-productions and touring. The interviewees heard in this report were assistant director of *Petroskoi*, the art director of Teatteri Vanha Juko and one of the first project coordinators in the co-production, Jussi Sorjanen; actor in *Kullervo* and the international coordinator of Rakvere Teater, Erni Kask; actor in *Petroskoi* and the first project coordinator on Theater Telakka's behalf Kaisa Sarkkinen; project producer Leo Van Aerschot, TINFO – Theatre Info Finland's executive producer of international projects Jukka Hytti and Theater Telakka's head of board and producer of Köök-Kullervo-Petroskoi – co-production Piia Soikkeli. In addition to the interviews mentioned above some email questionnaires were carried out and replied by Teatteri Vanha Juko's producer Jaska Teuri, Rakvere Teater's producer Marika Tint, Theater Telakka's producer Pertti Huovinen and director Mikko Roiha, who was the first one to propose the idea of a such co-production with Theatre Telakka.

Köök-Kullervo-Petroskoi – co-production stands as an example as one of the co-productions that have currently taken place in the Finnish performing arts field. Researcher Katri Kekäläinen states in 2014 in her preliminary study on developing co-production models that most of the Finnish co-productions are still domestic, most commonly between a theatre that is funded by a governmental subsidy and has a solid performance venue, and a free group that has a need for that venue.¹ However another Finnish release, from Theatre Center, states in 2013 that most co-productions are

international, especially between free field theatres focused on post-modern theatre.² Opposite statements can be understood when taken into consideration that the word 'co-production' itself is still searching and focusing its meanings in the Finnish performing arts field.

1 Tampereen yliopisto, Tutkivan teatterityön keskus 2014, <http://www.uta.fi/cmt/index/esiselvitys-yhteistuotantojen-kehittamistarpeista.pdf>, p. 45. 28.11.2014.

2 Theater Center's release *Teatteri liikkeessä ja lähellä – Suomalaisen teatterin kehittämisohjelma 2013* cannot unfortunately be found in english. Theater Center's english website: <http://www.teatterikeskus.fi/index.php?lang=en>. 28.11.2014.

Köök-Kullervo-Petroskoi Co-production Project On A Timeline

The story of Köök-Kullervo-Petroskoi co-production began with a phone call from director Mikko Roiha, who at the time, in 2009, was directing a piece in Minimi Dance Theatre in Kuopio, Finland. He suggested a co-production between three Finnish theaters, two of which would have been Dance Theater Minimi and Theater Telakka. This co-production would've mixed actors from each theatre to form working groups that would have had members from each participating theatre. Theater Telakka contacted Teatteri Vanha Juko which they had been working with on quite a regular basis in form of exchanging pieces from one theatre to another. As the artistic as well as the economic plans went further during two years, Dance Theatre Minimi finally decided to drop out of the co-production as the plans didn't seem to fit it's economical organisation.

Theatre Telakka and Teatteri Vanha Juko decided to go on with the co-production and started to search for the third member abroad. Since the artistic theme was already decided to be "on the boarder" it was easy to turn to one of the Finland's neighbouring countries that also shares similar historical experiences and culture and whose language is a Finno-Ugric language relative: Estonia.

Estonian counterparts were met by Jussi Sorjanen and Kaisa Sarkkinen in september 2011 in Draama festival in Tartu, Estonia, where the Finnish coordinants travelled as advised by the director of the biggest Finnish international theatre festival, Baltic Circle: Eva Neklyaeva. Sorjanen saw Rakvere Teater's piece directed by Anders Noormets, also the to-be-director of *Köök* in the co-production project. As he liked Rakvere Teater's festival piece, he and Sarkkinen proposed a co-production to Erni Kask, who was then acting in the piece. The co-production was taken into consideration at Rakvere Teater as an interesting international cooperation which had recently been few at Rakvere

Teater.

Meetings both in Estonia and Finland took place, plans were made and needed agreements signed from the end of the year 2011 through beginning of the year 2013. The international cooperation and it's agreements were mentored by Jukka Hytti from TINFO – Theatre Info Finland. Finally the rehearsals of each piece started on May 2013. In Theatre Telakka, the co-production piece was called *Petroskoi* for which the idea was proposed by director Ari Numminen. In Teatteri Vanha Juko the final piece was, as changed after another piece, a re-make of a Finnish national tale called *Kullervo*, proposed by the director Lauri Maijala. In Rakvere Teater the Estonian-Finnish crew put together a piece called *Köök/Keittiö* (The Kitchen).

Köök was the first piece to premier on the 21st of June 2013. The other two pieces premiered simultaneously in Tampere and Lahti on the 4th of September 2013. After 15-16 performances each piece premiered in another participating theatre in spring 2014 to form the second round: *Köök* in Teatteri Vanha Juko, *Kullervo* in Theater Telakka and *Petroskoi* in Rakvere Teater. Final third round was made during autumn 2014.³

Although the aim of 45 performances wasn't reached in the participant theatres, pieces toured individually in various festivals, for example *Köök* in Tampere Theatre Festival in August 2014 and *Petroskoi* in Draama festival in Tartu, Estonia, in September 2014. All of the three pieces were part of the programme of Lainsuojattomat festival in Pori, Finland, in September 2014 as well as Espoo City Theatre in Finland in autumn 2014. This way the whole project had a total of 125 performances. After the project each piece stays in the repertoire of the theatre they were made in as available for booking.

	KÖÖK	KULLERVO	PETROSKOI	Total of performances
Rakvere Teater	1) 21.-22.6., 27.-30.6., 4.-7.7., 10.-14.7.2013	3) 30.9.-4.10.2014	2) 19.-22.2., 18.-22.3.2014	30
Teatteri Vanha Juko	2) 18.-22.2., 18.-22.3., 6.-10.5.2014	1) 4. - 8.9., 9.-13.10., 13 -17.11.2013	3) 26.-30.8., 30.9.-4.10.2014	40
Teatteri Telakka	3) 26.-30.8., 30.9.-4.10.2014	2) 19.-23.2., 18.-22.3., 6.-10.5.2014	1) 4. - 8.9., 9.-13.10., 13 -17.11.2013	40
Total of performances	41	35	34	

3 Table 1: Performance schedules in the three theatres and total numbers of performances.

Artistic And Economical Co-production

This report states the Köök-Kullervo-Petroskoi - co-production project to be first and foremost a project with artistic rather than economical goals although Finnish theatres are at the moment encouraged to make co-productions to save common funds distributed to performing arts. In the base of the will to realise such a co-production project was the desire to shake the methods of theatre making in each of the participant theatres and to make new connections as well as work with new people.

Teatteri Telakka and Teatteri Vanha Juko are both free theatres that have their own performance venues. Their function is funded by the state discretionary subsidy among other project funding that is applied separately, and box office income. Rakvere Teater on another hand receives an Estonian state subsidy that covers 55 % of their function, the other 45 % is covered by box office income and other sources. In the funding of the co-operation each theatre was equal, each of them covering the costs of one theatre piece. In addition, the co-production received funding as a whole project for example from Ministeries of Culture both sides of the Gulf of Finland. This funding covered costs in the management and mobility included in the project. Also The Estonian Embassy in Finland and The Estonian Institute helped the cooperation, for example with their mobility contracts with shipping companies operating between Finland and Estonia.

When final budgets of the project were calculated, it was discovered that the saving every participant theatre made when taking project partners' ready-made theatre pieces into their repertoire was indirectly channeled to mobility costs required by the project. This meant travelling costs and housing for example. This can be partially explained by the lack of mobility funding targeted to help touring theatre pieces in Finland. Theatre Center suggests in it's release in 2013 that one model for developing national mobility funding could be taken from examples in Kompas1, a site that provides tools for co-production and touring in Sweden, Denmark and Norway.⁴

Köök-Kullervo-Petroskoi co-production had many producers. Each of the participant theatres had their own producer to take care of the production of their theatre piece as well as to interact with the producers of other participant theatres. In addition each producer had the work they usually have taking care of production in their theatre. Theatre Telakka and Teatteri Vanha Juko had both two producers working on the project during the co-production: other one for the overall production and another for more practical production such as organizing timetables and taking care of marketing. In addition Leo Van Aerschot was hired temporarily to take care of overall production in terms of taking care of funding. Theatre Telakka's Piia Soikkeli states that one head producer would be vital to a well-organized co-production project. In case of Köök-Kullervo-Petroskoi this wasn't possible due to lack of funding.

Normally a theatre piece produced by Theatre Telakka or Teatteri Vanha Juko is performed from 15 to 20 times. In Köök-Kullervo-Petroskoi co-production project each piece had more or less 40 performances as counted at the end of the year 2014 including performance visits and festivals. This

was accomplished by finding the co-production partner theatres far enough not to have the same spectators. This way each piece found new audience in other participant theatres. Also it can be thought that the longer period of time, compared to an average piece, that the pieces and the co-production as well as its marketing were ongoing, created a bigger hype among the audience. Also the artists enjoyed performing the pieces at least twice as many times as usually: for actor's it helped to deepen the characters and strengthen the collective expression of the ensemble. .

4 <http://www.kompas1.dk/english/>. 28.11.2014.

Challenges

The co-production project met some challenges, but conquered them with perseverance and creativity. Biggest challenges had to do with finding the applicable funding, to fund and organize the mobility inbuilt in the project and to coordinate the schedules of each theatre and its staff.

Mobility made a noticeable cost in K ok-Kullervo-Petroskoi – co-production. When the adequate amount was not yet raised in the beginning of the project in 2013, costs were cut for example from housing of the staff in exchange in another theatre. Instead of hotels the staff stayed for example at each other's apartments during the rehearsal period and the first performances. When box office income allowed it in 2014, the staff stayed at hotels.

Taking into account that Rakvere Teater has a more variable yearly repertoire compared to its Finnish counterparts in the project, even the four Rakvere Teater's actors involved in the project would have affected changes in Rakvere Teater's program. On the other hand Theatre Telakka and Teatteri Vanha Juko don't have any fixed actors, but each actor in the crew is a freelancer hired for each piece separately. Due to this their actors can also be hired by other theatres so when schedules were made, there were many more theatres' schedules to be taken into account than the three involved in the co-production project. This resulted the performance periods to take place in rounds of five during five consecutive days, three times each season. Some exceptions occurred in the number of performances and timetables due to staff and theatre schedules. The 'five performances in five consecutive days' -schedule also saved mobility costs in the project.

One challenge was information breaks that occurred because of the need for quick decisions and changes of plans from time to time. Information breaks could have been avoided with the assistance

of a fixed project producer that was missing from the Kõök-Kullervo-Petroskoi – co-production project.

Benefits

The benefits received in the co-production by the participant theatres were both material and immaterial. The first material benefit was, as thought in the beginning of the project, that a participant theatre gets three new productions in their repertoire at the price of one production. At the same time their piece gets new audiences through which their theatre is being noticed by new possible audiences. In order to make the co-production work like this, participants should be choosed further away from each other.

Prolonged performance seasons of each theatre piece made in the co-production also worked artistically as was noticed by both the artists and the audience. Both the ensemble working and the piece evolved in the process. The co-production also worked as an exchange for actors, where new contacts were made as well as skills and knowledge shared in the process. Erni Kask, actor and the international coordinator of Rakvere Teater tells about his experiences in the co-production in an interview in May 2014. He acted in *Kullervo*, the piece produced in Teatteri Vanha Juko, Lahti, Finland.

Erni: "This would be kind of cliché maybe, but in arts every exchange is good."

Miia: "Can you mention some pros or cons? Difficulties? Challenges?"

Erni: "Artistically there has been no... I don't think anybody involved in the project has told [there to have been] any artistic blocks or minuses. It has all been a big plus. For all the particip- no, only if they have lied - only then, but I don't think... It has been great. -- All the participants in the project from artistical side have enjoyed it, as far as I know. And I can also personally say that it's really, it's one of the most important productions propably in my life, what I've done, seriously. But personally I think what has been great is that I have just met wonderful people. And I've been waiting for the time when I meet the first unpleasant person here in Finland. It has been really... The next person I meet, the next person I meet, they have [all] been really nice. And the friends of the people involved in the project have also been nice. So it has been a countinuous chain of nice people meeting. Me personally, I can say that. But also I think it has enriched the artistic picture of Estonian theatre and also Finnish theatre and... We have got a price from the Finnish government for this project. All these things, they mean a lot to us."

By 'price' Kask is referring to the state grant award given by the Finnish Central Arts Council to the co-production project of Theatre Telakka, Teatteri Vanha Juko and Rakvere Teater in November 2013. Thus the project was considered to be nationally remarkable working also in benefit of the

Finnish art's field.

Future Plans

Köök-Kullervo-Petroskoi – co-production project accomplished to give way to new models of cooperation in its participant theatres as well as to network artists with each other. For example directors Ari Numminen and Jussi Sorjanen continued their co-directing in another co-production piece between Teatteri Vanha Juko and Joensuu City Theatre called *Working Class Hero* in autumn 2014. Sorjanen also directed a piece in Rakvere Theatre in spring 2015 called *Pohjalla*, a text by Maksim Gorki.

Theatre Telakka continued its line of different ways of cooperation between theatre's and freelance artists. Another international co-production was planned to take place in 2016. Due to the amount of work that still has to be done to realise such co-productions, Theatre Telakkas Piia Soikkeli states that it's needed to take a break from co-producing for a while and focus on the functions of their own theatre.